

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

IX

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

15-16 квітня 2021 року

Матеріали

СЕКЦІЯ 6. СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Марина Колінько,

доктор філос. наук

доцент кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка

Ігор Стрижак,

студент Київського університету імені Бориса Грінченка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми. Сучасний світ в умовах глобалізації актуалізує значимість стосунків і зв'язків між представниками різних культур та національностей. Сьогодні неможливо уявити повноцінне функціонування і розвиток держави, що не залучена до глобального інформаційного поля, обмежує міжкультурні взаємини з іншими державами. Отже, модель міжкультурного діалогу постає нагальною потребою формування соціокультурних, політичних і економічних програм будь-якої країни. Проблема міжкультурного діалогу активно розробляється в сучасній соціальній та політичній філософії, існує велика кількість фундаментальних наукових праць і статей, в яких концептуалізовані поняття міжкультурної комунікації і міжкультурного діалогу. Це праці європейських та американських дослідників – К.О. Апеля, В. Беньяміна, А. Вежбицької, Ю. Габермаса, С. Гантінгтона, Ф. Гваттарі, Ж. Дельоза, Ю. Крістевої, М. Маклюєна, А. Моля, Е. Морена, Р. Портера, А. Тойнбі, Ф. Тромпенаарса, Е. Хола, Г. Гофстеде, У. Еко. Значний внесок у розробку філософської теорії міжкультурного діалогу зробили українські філософи Є. Бистрицький, М. Бойченко, А. Єрмоленко, С. Кримський, М. Култаєва, В. Лях, В. Малахов, І. М'язова, М. Попович, С. Пролєєв, Л. Филипович. Дуже актуальними залишаються багатопланові

дослідження культури і комунікації М. Бахтіна, Д. Гаври, Т. Грушевицької, С. Зенкіна, Б. Іоніна, Ю. Лотмана, А. Садохіна.

Водночас, незважаючи на значний науковий доробок і велику кількість наукових праць, системне філософське осмислення сутності, актуальних структур та перспектив міжкультурного діалогу в сучасному глобалізованому світі ще концептуально не опрацьовано у вітчизняній філософії.

Мета розвідки. В науковій статті зроблено спробу цілісного соціально-філософського дослідження проблеми міжкультурного діалогу, його тенденцій і перспектив у контексті глобалізації.

Основні результати та висновки дослідження. Окреслимо проблематику, в межах якої виникає можливість наукового узагальнення нашого питання. Це з'ясування причин посилення конфліктогенності як всередині однієї комунікативної культури, так і в процесі міжнародних контактів; визначення напрямків вдосконалення стратегій ведення діалогу в різнокультурному комунікативному середовищі і векторів міжкультурного діалогу в рамках процесів глобалізації; осмислення людиномірності цієї проблеми; вироблення значущих продуктивних практик міжкультурного діалогу; включення освітнього процесу в практики, що сприяють підготовці людини до участі в міжкультурному діалозі.

Ми наголошуємо на важливості прискіпливого категоріального визначення у нашому дослідженні і схилиємось до наступного визначення діалогу, яке описує його суть та змістовність: «Діалог є комунікативною формою, яка топологічно спрямована на розрізнення смислів, виявлення намірів комунікантів, суміщення дискурсивних позицій через заперечення своєї у пізнанні іншої» [2, с. 302]. Очевидним є той момент, що явище міжкультурного діалогу існує у світі не першу сотню років та має масу прикладів та відображень у сучасній соціальній реальності та у історії загалом. Однак, як соціально-філософський концепт, він потребує продовження наукових розвідок і формування адекватного аналітичного інструментарію. Він спрямований на опис і осмислення актуального феномену, його епістемологічні

перспективи у вирішенні проблем у полі міжкультурної комунікації та політичних взаємин у глобальному світі провокують активне опрацювання вже існуючого теоретико-методологічного матеріалу та впровадження його у практичну сферу удосконалення міжкультурної форми соціальної комунікації.

Погодимось із О. Бучковською, що діалог «між культурами, є найдавнішим і найбільш фундаментальним способом демократичного спілкування, мета якого вбачається у можливості жити разом мирно в багатокультурному світі, розвивати відчуття спільності та причетності до нього» [1, с. 232]. Міжкультурний діалог вона визначає як форму «комунікації, в якій використовуваний механізм міжкультурної взаємодії спрямований на взаємне порозуміння та розв'язання проблем людського буття» [1, с. 232]. Діалог розгортається не тільки як мовленнєві стосунки, спілкування, отримання певної інформації. Він артикулює відкритість людини іншим, якісну взаємодію між суб'єктами.

Відзначимо негативні тенденції, що спонукають до прискіпливого дослідження механізмів міжкультурного діалогу. При виникненні глобального інформаційного простору з'являються небезпеки непорозуміння, небажання контактувати з іншими культурними суб'єктами, культурна та комунікативна некомпетентність. Діалог культур при різних формах його проведення завжди матиме різний результат, а звідси ми розуміємо, що ніхто і ніколи не застрахований від спекуляцій та «культурних нападів». В такому разі ми маємо справу ще й з тим, щоб захищати національну культуру та створити потрібні для цього важелі впливу.

Прагнення до взаєморозуміння становить суть діалогової соціальної взаємодії. При цьому кожна сторона не повинна ні наслідувати протилежній стороні, ні перетворюватися в неї. Завдання встановлення діалогу – це знаходження спільних точок дотику, при збереженні своєї суб'єктивності і індивідуального перебування на своїй онтологічній «території».

Налаштування міжкультурного діалогу, осмислення його як інструменту згоди та розуміння веде до виокремлення комунікативних технік і культурних

практик. Існування соціальних суб'єктів у єдиному глобалізованому просторі, взаємозв'язані економіки, культурне різноманіття у інформаційному полі створює нові засади для протидії агресії, інформаційним, військовим та іншим конфліктам. Одна із стратегій у цьому плані – спроба створення *спільного* «інформаційно-культурно-економічного поля». Така стратегія неодмінно створює умови для консолідації суб'єктів діалогу. Такий результат можна інтерпретувати як необхідний і такий, що позитивно впливає на трансформації цивілізованого світу.

Важливим моментом, що спонукає до створення спільного «інформаційно-культурно-економічного простору» і поширення міжкультурного діалогу стають ризики на кшталт інформаційної війни, маніпулювання, спекуляцій та «гомогенування» культур більш потужними суб'єктами. З точки зору норм, принципів та цінностей, якими керуються комунікативні суб'єкти, міжкультурний діалог постає багатограним феноменом, що передбачає здатність до розуміння іншого, до подолання відчуженості, а не тільки комунікацію: передачу, поширення чи обмін інформації. Діалогова взаємодія передбачає створення цілісного комунікативного простору та взаємовплив комунікативних суб'єктів, що здійснюється на моральних та правових засадах.

Глобалізаційні процеси неупинно поширюються, відтак взаємозв'язки культур у інформаційному просторі вже не можна припинити, попри спроби деяких країн ізолюватися від світу (ситуація з КНДР слугує яскравою ілюстрацією у даному контексті). Зіткнення з чужими культурами завжди супроводжується ризиком відчуження. Що переживається як чужорідне, залежить від конкретної ситуації. Процес взаємодії культур передбачає певні виклики: небезпеку стирання культурної самобутності, уніфікацію. Це викликає прагнення до культурного самоствердження і бажання зберегти власні культурні цінності. Однак є держави і культури, що демонструють своє категоричне неприйняття культурних змін. Процесу відкриття культурних кордонів вони протиставляють непроникність своїх власних.

Висновки. Отже, ефективна міжкультурна комунікація не може виникнути сама по собі, їй необхідно цілеспрямовано навчатись. Міжкультурний діалог пропонує продуктивні смисли взаємодії різнокультурних суб'єктів. Саме в діалогічних ситуаціях людина набуває якостей суб'єктності, проєктивності та комунікативної зрілості.

Список використаних джерел:

1. Бучковська О. Ю. Міжкультурний діалог у контексті міжкультурної комунікації. УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. 2013. Т. II. Вип. 19. С. 232 – 236.
2. Колінько М. В. Міжкультурна комунікація: топологічний вимір: монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 344 с. ISBN 978-617-7742-54-7
3. Чарівна Т. Глобалізація: соціально-культурний аспект. *VERSUS*. 2016. № 1(7). С. 36 – 41.

Ярослав Яненко,

канд. соціол. наук

доцент кафедри журналістики та філології

Сумського державного університету

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ У ЗАГОЛОВКАХ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ

Вже більше року минуло з моменту, коли ВООЗ оголосила COVID-19 пандемією, але невідомо, коли закінчатся карантинні обмеження, правила соціального дистанціювання тощо. Все це негативно впливає на психологічне здоров'я людей, чому можуть сприяти відповідні публікації в ЗМІ та соціальних мережах. Тож медіа-фахівці мають усвідомлювати несприятливі наслідки карантину для психічного здоров'я в контексті їх відображення у сучасних медіа, що й обумовлює актуальність проблеми.

Мета дослідження – визначити особливості репрезентації карантинних обмежень у заголовках інтернет-ЗМІ.